

vercent God weer de harten van Zijn kinderen. Zoo leidt Hij ons, die dikwijls faalden, op tot den Heiligen Dienst! Heerlijk, dat er zulke geschiedenissen als van Johannes Markus in den Bijbel staan! God laat ons nooit in 's haters wreed vermoogen, wie ons verdoemt, de Heer verdoemt ons niet!

N. B.

(Vervolg van Kerkelijk Leven.)

wapenen, die we uit Openbaring XI kennen: de wapenen van het gebed. We weten, dat anderen die wapenen stomp vinden, en er om lachen. In elk geval zal men van die zijde dit wapen volkomen ongevaarlijk achten.

Provoceeren zal dat volk evenmin. Het zal niet de tegenstellingen toespitsen, niet aanklagen, waar het toch geen feitenkennis heeft; en het zal niet tartten, zelfs niet hen, van wie de thans elders vertoevende minister-president eens per radio verklaarde, dat ze persoonlijk onnederlandsche handelingen hadden verricht.

Maar het zal zijn God niet mogen verloochenen. Het zal niet elken Zondag preeken over de verschillen, die tusschen de leer van het nationaal-socialisme en de gereformeerde leer liggen, en die ingrijpend genoeg zijn. Maar het zal evenmin, wanneer het daartoe naar den gewonen gang van het ambtswerk de tijd is (b.v. in de catechismusprediking over het eerste gebod), die verschillen opzettelijk verzwijgen. Het zal zijn jeugd willen behouden; zijn vrije jeugd onder de macht der ouders. Het zal, voorzover het anti-revolutionair is, zijn opvatting van het gezag, van de overheid, regerende bij de gratie Gods, niet willen prijsgeven, noch ook de principiële doorwerking van die leer willen opschorten ter wille van menschen. Want men moet Gode meer gehoorzamen dan den menschen. Het zal niet, om te sarren, of om een vijandige stemming te kweken, den samengang breed uitmeten tusschen de mystiek van Jacob Böhme, en de filosofie van Fichte—Hegel, en het boek van Alfred Rosenberg, dat in Duitschland zoveel lezers vond. Maar het zal evenmin, als de kwestie aan de orde komt, of als anderszins ook de nood het vordert (indien b.v. onze boekhandel zou overstromd worden, of onze jeugdactie van haar vrijheid zou beroofd worden), dien principiële samengang verzwijgen, en — het zal blijven veroordeelen een leer, die wij niet mogen verdragen. M.a.w., dat volk zal de N.S.B.'ers als personen geen kwaad doen, noch het verschil tusschen wat zij persoonlijk deden en wat de N.S.B. qua talia deed, veronachtzamen. Maar het zal de leerstellingen der N.S.B. blijven veroordeelen. Het zal de wapens, die men zien kan, gestrekt laten. Maar het zal de geestelijke wapens niet strekken, en liever vervolgen lijden, dan in dezen ontrouw zijn aan zijn God, den Levende. Het zal ook blijven bidden voor de Joden, hen niet weren van het doopvont, indien zij zich bekeeren. Het zal bloed, ras en bodem aan Woord en Geest ondergeschikt verklaren.

In hoeverre nu de begrippen rijks-vijandig en duitsch-vijandig elkaar willen interpreteren, weet ik niet. Wij moeten ons ook niet nerveus maken; het geloof heeft zijn eigen rust.

Maar we moeten wel ons indenken, welke voetangels en klemmen hier liggen, opdat al degenen, wien zulks te eeniger tijd mocht aangaan, bijtijds bedenken, wat Zondag 37 zegt van het rechte eed zweren. Dat is o.m. God aanroepen, dat Hij ons straffe, indien wij valscheheid zweren.

Nogmaals, wij weten niet, of ooit eenige verordening der bezettende mogendheid ons werkelijk zal kwetsen in ons laatste bolwerk: de consciëntie. Maar één ding weten wij wel: een opgelegde straf van menschen weegt niet op tegen een door een valschen eed afgesmeekte eeuwige straf van God den Heere.

O Heere, Uw Woord is in der eeuwigheid, en Uw werken prijzen U. Gij hebt U hier een volk vergaderd, dat op vele malen en op velerlei wijze van U veel goeds gezegd heeft. O Heere, laat die woorden hun niet in het aangezicht slaan. — De zonen van een Rijk, dat in de laatste jaren soms een leger begunstigd heeft, die tegen Uw Woord ingaat, loopen ons huis voorbij. Ze kunnen ook verlangen, er in te komen. Ook onder die zonen zijn er, die Uw Naam belijden: laat onze eeden evenmin als de hunne in ons samenkomen U in het aangezicht weerspreken. Doe ons recht, o God, doe ons recht. En in alle geval: verheerlijk Uw Naam; want hiertoe zijn wij in deze ure gekomen, Vader. En laat ons het goede zoeken ook voor Duitschland, het eenig goede, dat is de trouwe belijdenis van Uw Naam, en van Jesus Christus, onzen Oppersten Leidsman en Archeeg, onzen Leider, onzen Koning. En laat ons het goede zoeken voor ons eigen geslagen volk, opdat het niet door ons stilzwijgen nog meer uiteengeslagen worde. Bewaar ons, Vader, voor verraad, tegenover U gepleegd. Bewaar, die over onze grenzen kwamen; Gij weet, voor hoelang; bewaar ze voor hetgeen onze gebieden zou verhinderen, en onze door Christus vrijgemaakte consciëntie zou willen onderwerpen aan een dienstbaarheid, die niet van Jesus Christus is, noch zich met Hem verdraagt. Bescherm onze kinderen, opdat de gesneuvelden onder hen niet zouden moeten worden benijd, als die weggenomen zouden zijn vóór den dag des kwaads. Heere, laat ons leven, leven. Leven met een vrije consciëntie. En neem onze zonden

weg, want die zijn groot. Onze zonden van spreken, en niet minder die van zwijgen. En zegen onze Souvereine, onze Koningin Wilhelmina, en haar Huis, en geef ons vrede over Europa; en doe ons vast gelooven, dat die vrede er is, dien Gij hebt uitgeroepen in de velden van Bethlehem Efrata. En bind ons aan Uw Woord. Amen.

K. S.

WIE WIL HELPEN?

In een dorp „ergens in Nederland" is tijdens den oorlog het kerkgebouw van de Geref. Kerk in brand geschoten en de belendende pastorie is daardoor mede een prooi van de vlammen geworden. Het in de pastorie wonende predikantsgezin is van alles beroofd: kleeren, meubels en boeken, alles is totaal verbrand, niets is gered kunnen worden.

Nu is mijn verzoek het volgende. Er zijn waarschijnlijk wel lezers, die theologische boekwerken uit hun bibliotheek zouden willen afstaan aan een predikant, die niets meer heeft, zelfs geen bijbel meer. Commentaren zijn natuurlijk het meest welkom. Wie wil hier helpen? De gemeente, welke deze predikant dient, is klein en hulpbehoevend. Het traktement, dat hij geniet, is beneden het minimum. Van het opnieuw aanschaffen van een bibliotheek is daarom absoluut geen sprake.

Indien iemand iets te missen heeft, wil hij dan even met mij correspondeeren, opdat geen dubbele exemplaren gestuurd worden? Wil iemand, die geen boeken heeft, toch wat doen, dan zal natuurlijk een gift ook heel welkom zijn.

's-Gravendeel.

J. M. SPIER.

Van der Palm, het troetelkind.

Een der meest karakteristieke figuren van het Fransche tijdvak in ons land was Prof. Johannes Hendricus van der Palm, de grootvader van Nic. Beets.

Hij studeerde te gelijk met Bilderdijk aan de universiteit te Leiden en het scheen eerst, dat deze twee hoogbegaafde studenten gesworen vrienden zouden worden en blijven.

Bilderdijk van zijn kant had dit graag gewild. Hij had behoefte aan vriendschap. Herhaaldelijk heeft hij en Van der Palm en Rhijnvis gesmeekt hem hun vriendschap te schenken. De groote Eenname heeft gesnakt naar gemeenschap, al leek het soms, dat hij iedereen van zich afstootte.

In zijn studentenjaren begint het zoo mooi. Hij schrijft gedichten in de „vriendenrollen" van zijn academievrienden. Van der Palm krijgt ook de beurt en een wat goede:

Wanneer ik 't hart voor de kracht der vriendschap
[voel aan 't branden,

En, hevig aangedaan,

Door d'angsten knoop geklemd in heur gewijde

[banden,

Van vreugd aämechtig slaan;

Dan schrei ik, gansch vervoerd en als mij zelf

[onttoogen,

De Godheid staamlend aan:

Gij schonkt me in dezen vriend, weldadig

[Alvermogen!

Het allerhoogste goed, een sterveling toe te staan!

Bilderdijk, de „altijd Overdrevene", is hier kind van zijn tijd.

Jawel, maar het heimwee naar echte, zuivere vriendschap roept er toch in en hij meent in Van der Palm een vriend gevonden te hebben.

En Van der Palm schijnt het ook wel te meenen. Wanneer Bilderdijk op schitterende wijze gepromoveerd is, schrijft Van der Palm op zijn beurt een vers in den rol van zijn „halsvriend" en noemde zich gelukkig

„...in hem (wiens schitterende eer

Bij 't dankbaar nakroost nooit versterve!)

In Febus eelsten zoon, den Gunstling van Minerve,

Een teergevoelig vriend..."

De vriendschap schijnt dus wel hecht.

En Dr van Vloten, die nu letterlijk Bilderdijk van alle dingen de schuld geven wil, zegt er van:

„Beide jonge menschen, bestemd om een gansche nieuwe jaartelling in de nederlandsche proza en poëzie te openen, hoorden bij elkander, oefenden elkander, bewonderden elkander, hadden elkander lief en gevoelden, dat zij elkander waard waren. Ze schenen bestemd den weg des roems met tezamen geslagen handen op te treden en ten einde te wandelen. Het zou een schoone bijzonderheid in de geschiedenis der vaderlandsche Letteren geweest zijn..."

Inderdaad, hadde het aan Dr van Vloten gelegen, de historie van Bilderdijk zou een andere geweest zijn. méér roem, méér rijkdom, méér vriendschap zou hij genoten hebben, maar... geen profet, geen Vader van het Reveil zou hij geweest zijn.

Van Vloten zoekt de oorzaak van het stuk slaan van deze vriendschap natuurlijk alléén bij Bilderdijk. Hij spreekt zelfs van „de mate van weersin", waarin zich de „uiteenlopende aanleg (die volgens hem de oorzaak van de scheiding is geweest) bij Bilderdijk uitte".

Maar Da Costa zegt het ons anders: „het leven

zou hen straks uit elkander slaan". En wij, die zoo veel verder achter de feiten staan, kunnen het nog nauwkeuriger presiciëren: de vervaltijd — de tijd van afval — waarin Van der Palm zich heel goed en Bilderdijk zich nooit schikken kon, zou hen uiteen slaan.

Van der Palm is het troetelkind van den franschen tijd in ons land geworden en Bilderdijk, de verworpen, de banneling. Dat is het verschil.

En het lijkt wel alsof God zelf dezen vromen „leiders", die bij al hun verraad aan de heilige beginselen, toch goed „orthodox" wenschten te blijven en om hun stichtelijkheid en dierbaarheid bij de eenvoudigen in goeden reuk stonden, allen wind in de zeilen geeft. Menschen als Rhijnvis Feith, Van Lennep, Van der Palm hadden al hun kansen. Ze voelden zich welgeslaagde en gelukkige menschen, niettegenstaande het met ons land en volk door de zwartste diepte en grievendste vernedering heen glog.

In een voorrede van het vijfde deel van zijn „kinderbijbel" schrijft Van der Palm, nadat hem een zoon door den dood is weggenomen:

„Had ik hem mogen behouden! Maar zelfs nu bij en onder dit verlies, kan ik niet de woorden der vurigste dankbaarheid vinden voor mijn lot. Misschien indien ik hem behouden had, ware ik gelukkiger geweest, dan een sterveling hier beneden kan dragen..."

En hij heeft reden om zich „gelukkig" te achten, althans van den egoïstisch-menschelijken kant bezien.

Hij is als predikant de gevierde kanselredenaar. Zijn kerken zijn altijd tjokvol. Men mag zijn stichtelijk, bevindelijk woord wel. En wanneer hij zijn preek gehouden heeft, loopt hij zoo terloops bij zijn uitgever aan, die zijn preeken drukt en dan liggen zijn f 100.— steeds al gereed. En wanneer zijn uitgegeven preeken tot preekenbundels uitdijen, geeft hij ze opnieuw uit en prijst hij zich in een voorrede „schier te gelukkig".

Maar Bilderdijk heeft voor zijn preeken (op zijn manier dan) nooit f 100.— gebedurd bij zijn uitgever. Ik denk hier aan wat Kuyper zegt in zijn Bilderdijk Gedenkrede: „Voor wat hij uitgaf, één gulden de bladzij, zijn „Ondergang der Eerste wereld" hem voor f 60.— afgekocht..."

Werkelijk, het is zoo! En daar kleefde geen gemakkelij op te ditschen stichtelijkheid aan, maar zweet en bloed en tranen...

Van der Palm, schier te gelukkig...

Maar Bilderdijk klaagt op zijn ouden dag aan Tydemann — één der weinigen, die waarlijk vriend met hem geweest zijn —: „Ik zou geen drie dagen van heel mijn leven kunnen noemen, waarop ik waarlijk gelukkig geweest ben".

„Mans eigen schuld zeggen de achttiende-eeuwers. Hij heeft zijn kansen voorbij laten gaan! Hij was niet „voorzichtig", niet „soepel", niet „tremsch"...

Hoe heeft de vrome Van der Palm het gedaan gekregen zoo „schier te gelukkig" te worden?

We zullen eens opslaan wat de Heer Janse van Biggkerke er van zegt in zijn boek: „Van Dordt tot '34":

„De jonge Van der Palm deed zelfs mee aan de wapenoefeningen der vrijcorpsen (we zijn in de dagen, waarin Nederland bezig is zich aan de Franschen te versjacheren en Van der Palm doet er niet alleen met het woord, maar ook met de daad aan mee!) Toen de Pruisen kwamen in 1787, verdween hij plotseling op een zondagavond uit zijn gemeente te Maartensdijk, omdat hij de wraak der Oranjegezinde Bunschoter visschers vreesde. Maar in 1793 hield hij een dankstond in de kerk te Middelburg, omdat de fransche broeders nu waren gekomen om de rechten van den mensch te brengen. God had met eigen hand den jenever over de rivieren gelegd voor de weldoeners, zei hij..." En de Heer Janse voegt er aan toe: „Zeer afdierbaar moet dat geweest zijn".

Op het feest der alliantie tusschen de fransche en nederlandsche Republieken, welke in 1796 werd gehouden, houdt Van der Palm zijn „Aanspraak en dankzegging". De Heer Janse zegt: „In dienzelfden tijd werd een eenvoudig Walehersch boertje door de politie opgepakt, omdat hij tegen een vriend in een particulier gesprek had gezegd: „die alliantie met Frankrijk is een verdoemd stuk". Daarvoor werd hij opgesloten in den kerker te Middelburg, waar hij in Januari 1798 ellendig omkwam. In dienzelfden tijd was de vrome, brave lofredenaar op de fransche Revolutie professor in Leiden. Het volgend jaar werd hij „Agent van nationale Opvoeding" (Minister van Onderwijs).

Dat alles was het loon, dat Van der Palm beurde voor het in dienst stellen in den franschen tijd van zijn gaven en talenten, „ten algemeene nutte", voor zijn „soepele aanpassing" aan de gewijzigde omstandigheden. Het betaalde wel goed.

In zijn preeken, zijn redevoeringen en geschriften verheerlijkte hij de „nieuwe toestanden", die onder het fransche bewind tot stand kwamen.

Maar wanneer het straks alles verkeerd loopt en onze jongens door Napoleon voor de slagvelden worden opgeëischt en ons volk al maar méér verarmt, weet Van der Palm even gracieus als Van Lennep en Rhijnvis zijn draai te nemen.

Zonder schuldbelijdenis, zonder erkenning van dwaling zelfs, verandert hij met de rest van „politiek inzicht" en schrijft in 1813 zijn „Vaderlandsche uitboezeming".

En wéér is Van der Palm de gevierde man. Hij wordt lid van schier alle geleerde Maatschappijen;

1) A. Janse, Van Dordt tot '34, pag. 49.